

Etika (a kvalita) mezi lidmi a zvířaty

Kateřina Niklová

„Ukažte mi svého koně a já vám řeknu, jaký jste“ – tohle staré anglické přísloví mne napadlo, když jsem přemýšlela o kvalitě našeho (tedy lidského) chování ke zvířatům.

Příklad první – šance na život

Když byly moje děti ještě malé, vzal je děda na závody koní. Děti se velmi těšily na krásný zážitek, ale přišly domů v šoku a vyděšené, se vzpomínkou, která je patrně bude provázet celý život. Viděly totiž zblízka, jak kůň nešťastně skočil přes překážku, poranil si nohu a následně byl na místě (patrně veterinářem) usmrcen. Dlouho se s tím nemohly smířit a stále se ptaly, proč se kůň nemohl léčit a pak někde v ústraní v klidu dosloužit. Dětem se těžko vysvětluje, že kůň, který už nikdy nebude „výkonný“, a naopak bude potřeba hradit mu nákladnou léčbu, zřejmě neměl šanci na další život. Těžko zpětně posuzovat. Popisované řešení připouští i zákon na ochranu zvířat proti týrání [1], takže z čistě pragmatického hlediska vlastně bylo všechno v pořádku.

Příklad druhý – kůň a jezdec

„Jezdec je to nejhorší, co se může koni přihodit“, říká jedno moudré úsloví. A přesně to popisuje příběh, který před nedávnem proběhl některými médii. Šlo o nevládnutí koně zkušeným profesionálním cvičitelem (video bylo náhodně natočeno na mobil praktikujícím studentem). Kůň s jezdcem si zřejmě „nepadli do oka“ a jezdec, místo aby studentům předvedl ukázkové chování ke koni, svým chováním vyprovokoval koně k pro něj normální (tedy zvířecí) reakci a následně nevládl své emoce a na koně zaútočil slovně i fyzicky. Kůň je přitom velmi citlivé a vnímavé zvíře. Jak říká odborník: „Při práci s koňmi

se musíme naučit potlačit svůj vlastní vztek, protože kůň z nás pak má větší strach. Musíme zůstat klidní. Rozzuřený člověk koně extrémně frustruje: vztek je u koně chvilkovou a velmi bezprostřední emoci, kterou si musí okamžitě vybit, takže pokud je připravený bojovat a vy na to nijak nereagujete, musí se cítit frustrovaný. Když tomu dáme volný průběh, tak se uklidní. Když našťvaného koně naopak potrestáte, dáváte mu další záminku a jeho strach – který je obvyklou příčinou zlosti – zvětšíte a on se bude bouřit tak dlouho, dokud nebude mimo vaši i svou vlastní kontrolu... Někdo se rozčílí společně s koněm, protože se jej snaží dostat někam, kam se fyzicky nebo temperamentem nemůže dostat. Dalším důvodem, proč se kůň chová nevhodně, může být slabý jezdec. Kůň může pod jedním jezdcem chodit perfektně, zatímco je pro druhého téměř nejezditelný.“ [2]

Proč takto rozsáhle popisuji nevládnutí komunikace člověka s koněm? Protože člověk (a tím více profesionál) by vždy měl být „nad věcí“, ovládat své emoce a nepřipustit jakékoli ubližování koni. Proto se my lidé tak rádi nazýváme pány tvorstva. Z etického hlediska je tedy jasné, kdo z těch dvou udělal chybu a má nést odpovědnost. Časopis Jezdeckví věnoval významnou část svého květnového čísla [3] stanoviskům různých odborníků k výše popsanému případu. Není ani tak důležité, co přesně se tenkrát na videu odehrálo, ale to, jak tito lidé situaci posuzovali zcela odlišně podle svých oborů (jezdec, chovatel, veterinář,

učitel chovatelství) a stavěli se buď více na stranu člověka, nebo na stranu koně. Takže na jedné straně má člověk právo plně rozhodovat o životě koně a na straně druhé připouští, že kůň, tedy zvíře, má mít část odpovědnosti za zvládnutí situace a vinu při jejím nezvládnutí? Pro úplnost nutno podotknout, že v popisovaném případě byl cvičitel potrestán a v oficiální tiskové zprávě o incidentu bylo zdůrazněno, že nešlo o týrání koně.

Tím se dostáváme k dalšímu rozměru vztahu mezi člověkem a zvířetem – člověk nesmí zvířeti záměrně ubližovat. Je totiž docela složité jednoznačně vyjádřit pojmy přípustné chování, hrubé zacházení a týrání. Z právního hlediska existuje vyčerpávající definice těchto termínů, tj. detailní popis všeho, co je zakázáno nebo povoleno. Jednotlivé aspekty zacházení s koněm v jezdeckém sportu definuje pouze kodex chování FEI (Mezinárodní jezdecké federace), zpracovaný do pravidel České jezdecké federace a v širších souvislostech použitelný i při zacházení s koněm obecně. Tato pravidla popisují spíš etiketu, tedy způsob chování. Z uvedených příkladů je ale zřejmé, že etiku ve vztahu ke zvířatům bychom měli mít především v sobě a to bez ohledu na to, zda se profesně zvířat zabýváme nebo ne.

Příklad třetí – vážíme si koně?

Když se zeptáte chovatele, jak pečuje o svěřené koně, určitě bude tvrdit, že nejlépe, jak je to možné. Kůň potřebuje přesně odměřenou krmnou dávku, přesné dávky léčiv či různých odčervovacích prostředků a dávkování všech těchto přípravků se udává na 100 kg živé hmotnosti. Proto je nezbytně nutné přesně vědět, kolik konkrétní kůň váží. Jenže existují různá plemena, která mohou vážit od 100 kg (falabella) až do více než 1100 kg (shirský kůň), a hmotnost koní se pochopitelně mění i během jejich života. Nestačí tedy hrubý odhad „průměrný kůň má tak 500 až 600 kg, tak to odměřím od oka“. Odpovědný majitel a ošetřovatel by měl vědět víc. Řešením je koně postavit na váhu. Vzhledem k jeho velikosti a vlastnostem ideálně na váhu speciálně k tomu určenou, která se dá pořídít za částku kolem 30 000 Kč. To není tolik, vezmeme-li v úvahu, že hodnota (cena) jednoho koně se pohybuje v řádu statisíců a chovatel či ošetřovatel se stará o větší množství koní, takže by se nejednalo o příliš velkou investici. Podobnou váhu určenou pro menší zvířata (psy, kočky apod.) přitom najdete v každé veterinární ordinaci a dávkování krmiva i léčiv se přesně propočítává v závislosti na hmotnosti zvířete.

Udělalí jsme si malé šetření, jak tomu je u koní, a oslovili jsme cca 40 chovatelů, mezi nimiž byli i ti nejrenomovanější včetně těch, kteří chov koní vyučují. Zjistili jsme, že vše dávkují odhadem, přesným vážením se nikdo z nich nezabývá, a objevil se i argument ceny váhy „my jsme malí, máme jen 40 koní“, který při výše uvedeném propočtu těžko obstojí.

Pro srovnání se můžeme podívat na západ od našich

hranic. Tam je vážení koní zcela běžné. Asi to souvisí s jiným přístupem k životu a následně i k majetku. V naší české kotlině jsme už na něj poněkud pozapomněli a tento přístup se nepodařilo obnovit ani po třiceti letech od sametové revoluce.

Tím jsme se dostali ke třetímu aspektu etiky vztahu člověka a koně – péči o koně. V ní se projevuje to, že kůň je chápán jako hospodářské zvíře a podle toho se k němu přistupuje. Jenže zvířata, která jsou našimi společníky (psi, kočky, případně i další), to s námi, lidmi, nemají o mnoho jednodušší. Je známo mnoho případů, kde si na jedné straně přisvojujeme roli pánů tvorstva, ale na straně druhé nejsme ochotni či schopni za zvířata převzít plnou odpovědnost při kvalitní péči o ně a vyžadujeme od nich „vhodné chování“ a poslušnost. Pokud však dojde ke krizovým situacím (neuposlechnutí, útok), často svalujeme vinu (a odpovědnost) na zvířata. Příčinou jejich „špatného“ chování je téměř vždy člověk, jeho přístup ke zvířeti a jeho výchově.

Závěr

Tento příspěvek prezentuje ukázkou praxe ve specifické oblasti etiky – vztahu člověka a zvířete a ukazuje i některé aspekty kvality v péči o zvířata. Je zároveň dalším rozvinutím závěrů OS ČSJ Etika a management, které byly prezentovány jako „Tipy na lepší etiku“.

Literatura:

- [1] Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. (Viz: Úplné znění zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, jak vyplývá z pozdějších změn. Sběrka zákonů č. 409/2008.)
- [2] Blake H. *Jak myslí koně*. PRAGMA, Praha 2011. ISBN 978-80-7349-274-8.
- [3] Jezdectví 2019/5.

Autorka:

PhDr. Kateřina Niklová se specializuje na oblast vzdělávání dospělých. Posledních 20 let působí ve státní správě, kde zároveň přednáší v oblastech etiky, komunikace a rovných příležitostí. Je místopředsdkyní OS Etika a management.

Kontakt: niklovak86@gmail.com

